

Vlaams
Parlement

vergadering **C197**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 17 april 2018

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek – 1406 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek – 1544 (2017-2018)	3
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de talrijke initiatieven inzake onroerend erfgoed door de verschillende beleidsniveaus – 1467 (2017-2018)	7
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het evenwicht tussen erfgoed en toerisme – 1468 (2017-2018)	10
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de databank van Monumentenwacht Vlaanderen – 1543 (2017-2018)	13
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over innovatieve modellen voor erfgoedbeheer via herontwikkeling – 1545 (2017-2018)	15
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de opvolging van het WO I-werelderfgoed-dossier bij ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) – 1612 (2017-2018)	18

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek
– 1406 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek
– 1544 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister-president, op pagina 12 van uw beleidsbrief maakte u bekend dat er voortaan jaarlijks 1 miljoen euro wordt vrijgemaakt voor archeologisch vervolgonderzoek, de zogenaamde 'oogst van Malta'. Met die uitdrukking wordt bedoeld: verwerven van kennis door syntheses te maken van rapporten en onderzoeken en op basis daarvan meer betekenisvolle resultaten presenteren. U stelt terecht dat dit een essentieel onderdeel is in het proces van de archeologische erfgoedzorg. Dit verdient alle lof. Ten gronde heb ik daarmee geen enkel probleem, integendeel. Maar de manier waarop dit wordt ingevuld, roept een aantal vragen op.

Op maandag 29 januari 2018 organiseerde het agentschap Onroerend Erfgoed een publieke infosessie over de projectsubsidie archeologisch syntheseonderzoek 2018. De presentatie van deze infosessie is te vinden op www.archeonet.be. Het is een publiek document, geen geheime bron of wat dan ook. Tijdens de sessie werd aan het publiek duidelijk gemaakt dat de projectsubsidie open zal staan voor alle archeologen en teams van archeologen, aangevuld met natuurwetenschappers en andere disciplines. Opmerkelijk evenwel is de mededeling dat de projectsubsidie enkel zal gelden voor onderzoeken die sinds 2004 zijn opgestart. Dat laatste roept de nodige vragen op. Waar komt die datum 2004 nu plotseling vandaan? De gehanteerde redenering is dat bouwheren pas sinds 2004 zouden betalen voor preventief archeologisch onderzoek. Dat is een vreemde redenering: de enige wettelijke context die in 2004 van kracht was, was het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, het zogenaamde Archeologiedecreet. Dit decreet werd pas opgeheven bij decreet van 12 juli 2013. Ook het Verdrag van Valletta was in 2004 nog niet door de Vlaamse overheid geratificeerd. Ook dat is dus geen echt spoor.

Commerciële archeologie zou in Vlaanderen pas in 2004 actief zijn en dus betalen. Is dat zo? Is dat een criterium? Het eerste archeologisch onderzoeksbureau in Vlaanderen werd al in 2000 opgericht, dat is dus vier jaar eerder. Het voert sindsdien commerciële opdrachten uit in Vlaanderen. Vóór 2000 voerden er al Nederlandse organisaties in Vlaanderen commerciële opdrachten uit. De ommekeer, waarbij de overheid minder aan archeologisch onderzoek doet en dat meer aan kleine commerciële bedrijven uitbesteedt, is een tendens die vooral de voorbije jaren volop in ontwikkeling is.

Er werd dus al betaald vóór 2004 voor archeologisch onderzoek, in functie van de realisatie van bouwprojecten. Dat is niet zo verwonderlijk aangezien in de oude archeologiewetgeving, het zogenaamde Archeologiedecreet, een aantal bepalingen waren opgenomen die de kosten voor archeologische opgravingswerken en prospecties principieel ten laste van de grondeigenaar, de veroorzaker in dat geval, legden.

Uiteraard valt niet te ontkennen dat er vanaf 2004 in Vlaanderen veel meer projecten werden gegenereerd. Sindsdien is die sector in volle ontwikkeling. Maar

ook vóór 2004 werden in Vlaanderen dus heel wat archeologische projecten gegenereerd. Door de nonchalance van de vaak publieke archeologische diensten is er van deze projecten van vóór 2004 blijkbaar weinig of minimale rapportage ter beschikking. Pas vanaf 2004 en vooral later werd de wettelijk verplichte rapportage veel strikter nageleefd als gevolg van de genoemde bestuurlijke hervorming.

Door de subsidies voor syntheseonderzoek te beperken tot onderzoeken die vanaf 2004 werden opgestart, wordt het syntheseonderzoek van heel wat belangrijk bodemarchief in Vlaanderen dat tussen 1993, het Archeologiedecreet, en 2004, het ontstaan van Vlaamse commerciële bedrijven, onmogelijk gemaakt en dreigen heel wat wetenschappelijke informatie en kenniswinst definitief te verdwijnen.

Minister-president, waarom zal de projectsubsidie beperkt worden tot onderzoeken die sinds 2004 zijn opgestart? Op welke manier sluit deze beperking aan bij uw beleidsvisie, zoals die in de beleidsbrief werd verwoord? Hoe komt u tot deze datum? Wat is de juridische onderbouwing van deze datum?

Wat dient er te gebeuren met resultaten van archeologisch onderzoek dat dateert van vóór 2004, waarbij bouwheren effectief hebben betaald? Waarom is er geen gelijkwaardige behandeling voor alle onderzoeken sinds 1993?

Hoe zult u de toekenning van projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek bijsturen en ook onderzoeksprojecten van vóór 2004 in aanmerking laten komen voor deze subsidiemaatregel?

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Mijnheer Caron, dank u voor uw vraag. We komen hiermee terug op een belangrijk element in de archeologieregelgeving, meer bepaald de 'oogst van Malta'. Dat hebben we ook opgenomen in de resolutie die we vorige zomer kamerbreed hebben goedgekeurd. Samen met de vragen aan de regering om bijkomende initiatieven te nemen om het volledige archeologische traject realiseerbaar en betaalbaar te houden, vroegen we toen expliciet aandacht voor de manier waarop met de resultaten van het archeologisch onderzoek wordt omgegaan. Naast kenniswinst over ons verleden moeten we ervoor zorgen dat de lessen en de methodes die aan bod komen in individuele onderzoeken, worden gevaloriseerd. In die resolutie vroegen we dan ook dat de regering erover zou waken dat de opgravingsresultaten voldoende worden omgezet in wetenschappelijke kennis en ook dat ze zouden worden ontsloten.

Een van de maatregelen die u nam, minister-president, is het initiatief om projectsubsidies te geven voor archeologisch syntheseonderzoek. Begin januari 2018 legde u een ontwerpbesluit voor aan de Vlaamse Regering, waarbij jaarlijks 1 miljoen euro wordt uitgetrokken. De Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening (SARO) heeft in zijn advies gewezen op de positieve punten in dat besluit, maar heeft toch ook een paar opmerkingen gemaakt. SARO stelt voor om dit onderzoek op structurele wijze in te bedden in de werking van het agentschap of de universiteiten. Minstens moet het agentschap, aldus SARO, het syntheseonderzoek begeleiden en de voortgang bewaken. Een jaarlijkse projectoproep vindt de raad dan ook niet aangewezen. SARO verwijst naar de bepalingen in de toelichting bij het decreet, die aangeven dat niet alleen moet worden ingezet op kennis en onderzoek, maar ook, en vooral, op educatie, sensibilisatie en ontsluiting van de informatie. Intussen heeft de Vlaamse Regering het subsidiebesluit definitief goedgekeurd.

Op welke manier werd geantwoord op de opmerkingen van de SARO met betrekking tot projectsubsidies als instrument?

Welke rol kan weggelegd zijn voor het agentschap in het bewaken van de voortgang en ontsluiting van de resultaten van het syntheseonderzoek?

Op welke manier zullen projectsubsidies, nu of in de toekomst, mogelijk zijn voor educatie, sensibilisatie en ontsluiting van deze informatie?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik dank alvast de beide vraagstellers voor hun waardering voor de financiering voor het archeologisch vervolgonderzoek, de zogenaamde 'oogst van Malta'. In de begroting 2018 maak ik daarvoor 1 miljoen euro vrij en het is inderdaad ook zo dat mijn administratie eind januari een infosessie heeft gegeven om alle geïnteresseerden te sensibiliseren en de kans te geven om zich voor te bereiden op de nieuwe projectsubsidie voor archeologisch syntheseonderzoek.

Er is gesproken over het jaar 2004. Als de indruk gewekt zou zijn dat het de bedoeling was om enkel te werken met projecten van na 2004, wil ik dat wel tegenspreken. Ik bevestig dat de formulering explicieter had gekund. Er wordt gezegd dat de nadruk ligt op projecten vanaf 2004. Er staat ook: "Niets sluit echter uit dat archeologisch onderzoek voorafgaand aan 2004 kan betrokken worden in het syntheseonderzoek". Het is dus een beetje negatief geformuleerd. Het is niet mijn bedoeling om enig onderscheid te maken. Waar de administratie ongetwijfeld de nadruk op heeft willen leggen, is dat 2004 een scharnierjaar is. Ik geef u de cijfers: sinds 2004 registreren we meer dan 3500 onderzoeksrapporten, terwijl er tussen 1993 en 2003 ongeveer 730 vindplaatsen geregistreerd zijn, die zijn onderzocht met proefsleuven en/of opgravingen. Ten gevolge van de maatregelen zijn er in dat scharnierjaar 2004 veel meer opgravingen gebeurd.

Het uitgangspunt is dat het syntheseonderzoek gebeurt op basis van rapporten van opgravingen die zijn uitgevoerd in het kader van een vergunningentrajec, hetzij een stedenbouwkundige vergunning, hetzij een verkavelingsvergunning of wat we tegenwoordig kennen als de omgevingsvergunning. De vraag of de opgraving werd uitgevoerd vóór, dan wel na, 2004 doet niet ter zake. Er is dus geen sprake van een ongelijke behandeling van de onderzoeken die sinds het Archeologiedecreet van 1993 tot stand kwamen.

Mevrouw Van Werde, u verwijst in uw vraag naar de lopende wijziging van het Onroerenderfgoedbesluit wat betreft de projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek. Die wijziging is nodig om het budget van 1 miljoen euro nog dit jaar vast te leggen. Ik zal de projectsubsidies ten laatste op 1 december toekennen. Vooraleer ik antwoord op uw vragen, wil ik erop wijzen dat, in tegenstelling tot wat u beweert, het wijzigingsbesluit vandaag nog niet definitief goedgekeurd is.

De Vlaamse Regering keurde het wijzigingsbesluit op 19 januari 2018 een eerste keer principieel goed. Vervolgens bracht SARO hierover inderdaad een advies uit. Op 16 maart verleende de Vlaamse Regering haar tweede principiële goedkeuring aan het ontwerp van wijzigingsbesluit. De Raad van State heeft recent zijn advies bezorgd. Het is mijn bedoeling om dit dossier zo snel mogelijk weer aan de Vlaamse Regering voor te leggen. Het advies van de Raad van State geeft geen aanleiding tot grote wijzigingen. Er zijn een aantal technisch-juridische opmerkingen gemaakt. Het briefadvies van 28 februari 2018 van SARO gaf ook geen aanleiding tot wijzigingen van het ontwerp van wijzigingsbesluit. U kunt de reactie op alle opmerkingen en suggesties van SARO nalezen in de nota aan de Vlaamse Regering, die deel uitmaakt van de beslissing van de Vlaamse Regering van 16 maart en publiek beschikbaar is op de website van de Vlaamse Regering.

Wat betreft de rol van het agentschap, zal mijn administratie de gesubsidieerde onderzoeksprojecten nauw opvolgen. Waar nodig wordt in advies en ondersteuning voorzien. Zo kunnen eventuele knelpunten tijdig opgelost worden en worden de met de projectsubsidies beoogde resultaten ook effectief gerealiseerd. Daarnaast zal het agentschap inzetten op het ontsluiten van de onderzoeksresultaten

via een webapplicatie. Die applicatie staat open voor iedereen: niet alleen de archeologische sector, maar ook het grote publiek zal dus vlot toegang hebben tot de onderzoeksresultaten.

Volgens het Onroerendergoedbesluit zijn er twee modules waarbinnen participatieve en sensibiliserende projecten aanspraak kunnen maken op projectsubsidies. Een eerste module betreft educatie en publiekswerking, de tweede module gaat over onderzoek.

Zoals ik al zei, is in de begroting 2018 een bedrag van 1 miljoen euro uitgetrokken voor het subsidiëren van archeologisch syntheseonderzoek. Dankzij deze investering is de onderzoekmodule nu geactiveerd. Maar de middelen zijn, zoals u weet, niet eindeloos, waardoor het educatieve luik nog niet geactiveerd is.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister-president, ik dank u voor de verduidelijking, het ging blijkbaar om een misverstand. Het jaar 2004 was inderdaad een scharnierpunt in de ontwikkeling van de archeologie, door de komst van commerciële bedrijven en door het tot stand komen van tal van rapporten en opdrachten. Ik ben bij dat de scope breder is.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Het is natuurlijk positief dat de Vlaamse Regering 1 miljoen euro heeft vrijgemaakt voor het syntheseonderzoek. We hebben een hoorzitting gehad waaruit duidelijk gebleken is dat de datawinst uit die archeologische onderzoeken van de laatste jaren nog niet genoeg is omgezet in kenniswinst. Professor De Clercq stelde dat er nood is aan doorgedreven studies. Daarvoor kan deze subsidie een stap in de goede richting zijn. Nederland publiceert bijvoorbeeld jaarlijks rapporten over de 'oogst van Malta'. Johan Hoorne van het Forum Vlaamse archeologie zei dat zulke rapporten kunnen bijdragen tot kenniswinst en het draagvlak kunnen vergroten.

Ik denk ook dat dat zo is. Mensen leven van verhalen. Als je de kenniswinst kunt omzetten in een mooi verhaal, is dat voor mensen veel begrijpelijker om te onthouden. Dan kunnen ze daar iets mee en valoriseren ze dat meer. In die zin is het positief dat u in de toelichting bij het uitvoeringsbesluit aangeeft dat alle ingediende voorstellen beoordeeld zullen worden op hun bijdrage aan de vergroting van het draagvlak en dat de mate waar in de projecten gerichte communicatieacties worden ondernomen, bepalend zal zijn voor het toekennen van de subsidies.

Het lijkt ons interessant om zo snel mogelijk te kijken of die projectsubsidies voor syntheseonderzoek kunnen worden uitgebreid naar educatie, sensibilisering of communicatie zoals SARO suggereerde. We weten dat de middelen beperkt zijn, maar het zou een gemiste kans zijn als we mooie voorstellen voor draagvlakvorming zouden moeten weigeren. Misschien is het een mogelijkheid om daar in de toekomst alsnog in te voorzien.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik onderschrijf grotendeels wat mevrouw Van Werde gezegd heeft. We zullen natuurlijk al een stukje publiek hebben door de webapplicatie die dan moet lopen. Ik stel ook vast dat er gelukkig meer en meer positieve aandacht is in de media voor het verhaal en het archeologisch onderzoek dat in beeld wordt gebracht, en dat meer en meer onderzoek te velde wordt opgesteld. Daar wordt een bepaalde vorm van publiekswerking georganiseerd, net zoals dat trouwens gebeurt met betrekking tot restauratieprojecten. Maar het is een kwestie van middelen. Het onderzoek is natuurlijk het eerste wat belangrijk is. Als

er bijkomende mogelijkheden zijn, ook met een webapplicatie die ertoe zou leiden dat iedereen, niet alleen de onderzoekers maar ook het grote publiek, er kennis van kan krijgen, dan dragen we toch al voor een groot deel bij aan de publiekswerking.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de talrijke initiatieven inzake onroerend erfgoed door de verschillende beleidsniveaus – 1467 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Op alle niveaus komt er meer en meer aandacht en bewustwording voor ons onroerend erfgoed. Dat is een positieve evolutie. Mensen gaan meer en meer de kansen en opportuniteiten zien die ons erfgoed biedt. Gemeenten en intergemeentelijke erfgoeddiensten stippelen een lokaal erfgoedbeleid uit en gaan aan de slag met de inventaris bouwkundig erfgoed of organiseren erfgoedevenementen, die vaak op een ruime belangstelling kunnen rekenen.

We weten dat cultureel erfgoed en onroerend erfgoed vaak met elkaar verbonden zijn. We zien dat bijvoorbeeld in het programma van Open Monumentendag en van Erfgoeddag, maar ook in de synergie en samenwerking tussen de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst (IOED) Leiedal en 'erfgoed zuidwest', dat eerder het culturele erfgoed vooropstelt. Beide organisaties zitten daar ook fysiek samen onder één dak.

Ook de provincie blijft zich inzetten voor het onroerend erfgoed, dat, in tegenstelling tot het beleidsdomein Cultuur, nog steeds een bevoegdheid van de provincies is. Ik verwijs bijvoorbeeld naar het initiatief van de provincie Oost-Vlaanderen die twee keer per jaar een subsidieronde voor onroerenderfgoedprojecten uitschrijft, cumulatief met subsidies van een andere overheid. Puur commerciële projecten of projecten met betrekking tot wetenschappelijk onderzoek zonder dat er een publieksontsluiting aan gekoppeld is, komen niet in aanmerking.

Zowel Vlaanderen als de gemeentebesturen, de IOED's en de provincies houden zich dus bezig met een beleid rond onroerend erfgoed. Daarom heb ik de volgende vragen.

Minister-president, hebt u een overzicht van de verschillende initiatieven op gemeentelijk, intergemeentelijk of provinciaal niveau met betrekking tot het onroerenderfgoedbeleid? Ik besef dat het misschien een vraag is die u eerder schriftelijk wilt beantwoorden. Op welke manier werken die verschillende niveaus samen? Bent u van oordeel dat bijkomende coördinatie of afstemming tussen de verschillende initiatieven noodzakelijk is?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, ook hier wil ik beginnen met het enthousiasme van de vraagsteller te delen voor grotere bewustwording en aandacht voor onroerend erfgoed, lokaal en bovenlokaal. We hebben daar de laatste jaren met heel veel initiatieven op ingezet en we beginnen ook de resultaten te zien. Het sluit inderdaad een beetje aan bij de vorige vragen.

We stellen vast dat er lokaal veel meer aandacht gaat naar erfgoed. Ik kan u geen overzicht geven van al die lokale en provinciale initiatieven. Ik denk ook niet dat dat bestaat. Er is nu eenmaal geen rapporteringsplicht. Gemeenten moeten daaromtrent

niets laten weten. Ze hebben de volle vrijheid om iets te organiseren en om een eigen doelpubliek, eigen themata en klemtonen te kiezen en dergelijke meer. Wel stemmen onroerenderfgoedgemeenten hun initiatieven af op de Vlaamse beleidsprioriteiten omdat dat een van de erkenningsvoorwaarden is.

We constateren wel dat die verschillende niveaus elkaar vinden, vooral op projectmatige basis. Wanneer opportuniteiten zich voordoen en wanneer er een uitdaging is, zien we dat er wordt samengewerkt. Ik geef een paar recente voorbeelden. Wat betreft de fortengordel wordt echt zeer sterk samengewerkt met provincies en gemeenten. Hetzelfde geldt voor de Archeologiedagen in Vlaams-Brabant. Ook het netwerk 'Oorlog en Vrede in de Westhoek' is een mooi voorbeeld van samenwerking.

Je merkt ook veel interactie op een informele manier. De mensen kennen elkaar en weten elkaar te vinden wanneer dat nodig is. Ik denk dat het goed is – en ik hoop dat niemand hier dat betwist – dat elk beleidsniveau zijn eigen keuzes maakt en niet afhankelijk is van wat wij in Brussel beslissen of voorstellen. Elk legt zijn eigen klemtonen. Dat is trouwens evident omdat alle situaties verschillend zijn. Ze kunnen daarmee inzetten op wat typisch is voor hen. Ik denk in Limburg aan het mijnerfgoed, in West-Vlaanderen aan de Eerste Wereldoorlog, in Leuven aan het universitair erfgoed en in Antwerpen aan de vestingen die worden opgegraven, om maar enkele voorbeelden te geven die per definitie typisch zijn voor een bepaalde plaats. Je kunt daar moeilijk in gaan coördineren of gaan afstemmen. Maar het is belangrijk dat we inzetten op uitwisseling van ervaring en kennisdeling.

Er is een Vlaams netwerk voor de gemeenten die we hebben erkend, ook voor de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Het agentschap ondersteunt dat meermaals per jaar met een netwerkmoment waarbij kennis wordt uitgewisseld over thema's die op dat moment relevant zijn voor iedereen. Verder is er ook de nodige tijd, ruimte en mogelijkheid voor informeel contact. Hetzelfde gebeurt voor de erkende onroerenderfgoeddepots.

Ik wil ook Herita hier niet vergeten te vermelden. Herita wil hier de komende jaren meer op inzetten door de organisatie van regionale netwerkbijeenkomsten en de ontwikkeling van een onlineplatform om kennis en expertise op een toegankelijke manier aan te bieden.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, er zijn inderdaad heel veel initiatieven op verschillende niveaus, maar misschien net omdat er zoveel zijn, bestaat de kans dat er veel naast elkaar wordt georganiseerd. Ik stel deze vraag omdat volgens een recent proefschrift over publieksarcheologie in Vlaanderen het grootste probleem is dat het aanbod totaal versnipperd en ontoegankelijk is. Mijn vraag is dan ook of er een gebrek is aan een coördinerende instantie. Is er misschien een rol weggelegd voor Herita om dat allemaal aan elkaar te breien, om het oneerbiedig uit te drukken?

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Ik sluit me aan bij de bezorgdheid van mevrouw Van Werde over samenwerking. Minister-president, dit is een algemene oproep, die niet op een bepaalde kritiek is gebaseerd. Het is zinvol dat er wordt samengewerkt binnen het domein van het onroerend erfgoed maar ook binnen het domein van het culturele erfgoed. Straks volgt er trouwens nog een vraag in verband met toerisme, die nog eens een aanverwante sector bevat.

Mijn aandacht werd vooral getrokken door het voorbeeld dat mevrouw Van Werde gaf uit mijn regio, met name IOED Liedal en zuidwest, die inderdaad binnen

dezelfde structuur samenwerken aan de verschillende initiatieven, en met succes. Ik deel vooral de zorg dat morgen of vandaag Herita en het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed FARO op het Vlaams niveau, ook met elkaar samenwerken. Die twee dimensies zijn in feite zielsverwanten van elkaar. Alleen al het begrippenkader bewijst dat het geen vreemden voor elkaar zijn.

Monumentenzorg is door een vreemd lot in de staatshervormingen van 1980 en 1988 eerst gemeenschapsmaterie geworden en dan weer gewestmaterie. Het had vooral te maken met het feit dat Brussel voor zijn eigen monumenten wilde zorgen en dat niet wilde overlaten aan een van de twee gemeenschappen. Maar nu zitten we dus met gescheiden werelden, gescheiden administraties, terwijl het in de werkelijkheid veel nuttiger zou zijn indien ze opnieuw zouden worden samengebracht. Het is wat mij betreft een agendapunt voor een volgende staatshervorming: denk nog eens na hoe zinvol het is dat we cultureel en onroerend erfgoed respectievelijk gewest- dan wel gemeenschapsmaterie maken. Op die manier zouden we ze dichter bij elkaar kunnen brengen. We zouden ook nog meer winst kunnen boeken op het vlak van sensibilisering, educatie, ontsluiting en valorisatie van ons prachtig patrimonium.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Ik denk dat de samenwerking tussen roerend en onroerend erfgoed zich inderdaad niet mag laten tegenhouden door toevalligheden van staatshervormingen. Ik denk dat de voorzitter van de commissie Cultuur op dat vlak iets heel terecht heeft gezegd. Ik zou zeggen: laat duizend bloemen bloeien. Hoe meer initiatieven er worden genomen, hoe beter. Als daar nog stimulansen kunnen komen vanuit Vlaanderen, dan is dat des te beter. Ik ben er zeker niet tegen dat verschillende initiatieven worden genomen op verschillende vlakken, ongeacht of dat lokaal, provinciaal of door organisaties als FARO gebeurt. We kunnen daar alleen maar heel blij om zijn als er dan ook voldoende middelen zijn om die samenwerking mogelijk te maken. Het organiseren van een samenwerking tussen zaken die normaal gezien gescheiden van elkaar hun werk doen, kost extra moeite. Maar in de mate dat het bestaat, zijn wij daar zeker niet tegen. Over een volgende staatshervorming zullen we het later nog wel eens hebben.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers, het is genoteerd dat u al aan een volgende staatshervorming denkt.

Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Er zijn een aantal boeiende zaken gezegd. Wat de samenwerking betreft, blijf ik erbij dat je netwerken kunt organiseren en expertisedeling kunt ondersteunen, maar het is goed dat lokale initiatieven spontaan groeien, dat gemeenten dat doen en verenigingen van gemeenten dat doen. Ik zie op het terrein dat lokale erfgoedverenigingen of heemkundige kringen of andere culturele organisaties daar ook op springen, daaraan meewerken en trots zijn op het ontsluiten van een aantal zaken. Ik heb het gevoel dat er de laatste jaren een sterke vooruitgang is geboekt op dat vlak.

Mevrouw Van Werde, ik meen uit uw repliek te hebben begrepen dat er meer coördinatie moet zijn met betrekking tot archeologie. We publiceren alle vooronderzoeken en eindverslagen, maar daar zijn er nog maar bitter weinig van. Zodra ze er zijn, worden ze gedeeld met het grote publiek. Dat is een schat aan informatie waar iedereen kennis van kan nemen.

In mijn antwoord op de vorige vraag heb ik erop gewezen dat we een webapplicatie zullen maken om die vervolgonderzoeken bekend te maken. Voor zover er versnippering van informatie of te weinig kennisdeling zou zijn, wordt daar op die manier aan verholpen.

Wat de samenwerking betreft, onderschrijf ik wat wordt voorgesteld. Ik juich toe dat Herita, FARO maar ook veel lokale verenigingen die daar niet bij aangesloten zijn, kunnen samenwerken in een aantal projecten bij ontsluitingen, bij publiekswerkingen enzovoort. Er zijn heel veel lokale verenigingen die helemaal niet zijn ingekapseld in een van die twee organisaties, maar die daar toch spontaan aan meewerken.

Mijnheer Caron, de staatshervorming gekoppeld aan een interne Vlaamse staatshervorming vergt natuurlijk een breder debat. Persoonlijk ben ik eerder terughoudend. Ik weet dat er heel veel stemmen opgaan om cultuur en onroerend erfgoed te fuseren, maar cultuur is veel breder dan erfgoed. Ik heb begrepen dat u het hebt over roerend erfgoed en over onroerend erfgoed. Het is eventueel wel een zinnig debat om te zeggen dat we roerend erfgoed losweken uit cultuur en één agentschap erfgoed oprichten, roerend en onroerend. Dat is perfect. Ik denk niet dat we zo breed moeten gaan, want er is heel veel meer in cultuur dan enkel erfgoed. Dit kan eventueel wel zin hebben want het volledig losweken van erfgoed en het onderbrengen daarvan bij cultuur, zal onmiddellijk een aantal reacties oproepen. Zo worden alle bestaande verbanden met omgeving waar veel vragen over gesteld worden, losgemaakt.

Ik zie een zeer grote meerwaarde in het feit dat erfgoed en omgeving met elkaar verbonden zijn, maar u hebt een punt, mijnheer Caron, waar u zou zeggen dat we roerend erfgoed uit cultuur zouden kunnen halen. We zijn hier puur aan het freewheelen, ik spreek me daar niet over uit. Bovendien gaat het over gewesten en gemeenschapsbevoegdheden waar we nog een bijkomend probleem hebben. Daarvoor moeten we naar een eventueel grote staatshervorming gaan. Ik wil in elk geval niet dat Brussel meer gewestgemeenschap wordt. De laatste staatshervorming is in die richting gegaan om Brussel steeds meer gewestgemeenschap te maken, terwijl ik juist vind dat Vlaanderen de band met de Brusselse Vlamingen moet blijven behouden. Voor toerisme is die stap al gezet, voor de kinderbijslag is die stap al gezet en zo zijn er nog stappen gezet waarbij de Brusselse Vlamingen zijn afgesneden van het Vlaamse beleid. Ik ben geen voorstander van die optie, maar puur theoretisch hebt u een punt dat het zinvol zou zijn. Maar meer dan erover nadenken doen we momenteel niet.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het evenwicht tussen erfgoed en toerisme
– 1468 (2017-2018)**

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, Toerisme Vlaanderen wil de erfgoedbeleving in meetinglocaties uitspelen als troef om Vlaanderen internationaal te promoten als meeting- en congresbestemming.

Minister van Toerisme Ben Weyts wijst erop dat dit soort toerisme een economisch interessante sector vertegenwoordigt en dat ons erfgoedpatrimonium voor valorisatie in aanmerking komt. Dat sluit perfect aan bij uw beleid, waarin u het belang van onroerend erfgoed als economische hefboom voor toeristische ontwikkeling onderstreept.

Toerisme Vlaanderen duidde elf potentiële 'special meeting venues' aan, die in 2018 en 2019 begeleiding krijgen om zich internationaal te profileren als unieke vergaderlocatie. Eind maart is daarvoor een begeleidingstraject opgestart.

De begeleiding gebeurt door het West-Vlaams Economisch Studiebureau (WES), een bureau voor onderzoek en strategisch advies. Specialisten op het vlak van toerisme, congressen en beleving zullen onze erfgoedsites adviseren om hun infrastructuur, communicatie en dienstverlening te versterken. Op termijn wil de minister de locaties internationaal op de markt zetten als het keurmerk 'special meeting venues'.

Het is duidelijk dat bij deze oefening een evenwicht zal moeten worden gevonden tussen erfgoedzorg en de exploitatie van historische sites. Volgens artikel 6.4.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het "verboden om beschermde goederen te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of andere handelingen te stellen die de erfgoedwaarde ervan aantasten." Dat is het kader waarbinnen Toerisme Vlaanderen zal moeten opereren.

Minister-president, bent u betrokken bij de uitrol en de selectie van het concept 'special meeting venues' van de minister van Toerisme? Zo ja, op welke manier?

Denkt u dat bijzondere afspraken nodig zijn om de erfgoedzorg te benadrukken bij de keuze en het realiseren van het keurmerk 'special meeting venues' van Toerisme Vlaanderen?

In antwoord op mijn schriftelijke vraag 267 van 5 april 2016, naar aanleiding van een schadegeval aan de Belforttoren in Brugge, zei u dat u werk zou maken van een afwegingskader 'publiciteit'. Is dat al van kracht, en zo ja, is dat volgens u relevant in dit soort zaken?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Van Werde, ik deel u inleidend mee dat erfgoed al enkele jaren een focus vormt binnen het toeristische beleid. Het is trouwens een zeer grote trekker voor toerisme.

Toen ik minister van Toerisme was, heb ik meermaals cijfers gepubliceerd over het aantal toeristen dat vooral naar onze kunststeden komt voor het erfgoed dat een zeer belangrijke factor vormt. Een toerist komt voor veel aspecten, maar erfgoed is, zeker in het kader van het stedelijk toerisme, een zeer interessante en grote trekker. Erfgoed creëert veel toerisme en welvaart.

De voorbije jaren zijn er vanuit Toerisme diverse open oproepen geweest met het oog op het ontwikkelen van toeristische infrastructuur in erfgoedlocaties. Daar zijn een aantal beschermde erfgoedlocaties bij betrokken. Voor de Vlaamse meesters gaat het over Bokrijk, de Sint-Baafs-kathedraal in Gent, de Sint-Pieterskerk in Leuven. De kernattracties zijn de Plantentuin van Meise, de Wintertuin in Sint-Katelijne-Waver, Be-Mine, het Hof van Busleyden in Mechelen, het Gravensteen in Gent, het Zoniënwoud, Van Steen tot Steen langs de Schelde. Voor MICE (Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions) tot slot is dat Thor in de steenkoolmijn van Waterschei.

Er is met Toerisme Vlaanderen afgesproken dat zij de selectielijsten aan het agentschap bezorgen. Ons agentschap engageert zich ook om de dossiers die eruit voortvloeien gericht op te volgen. Voor projectontwikkeling in beschermde onroerenderfgoedlocaties is consultatie van het agentschap overigens een verplichting.

Toerisme Vlaanderen plant ook trajectbegeleiding voor hefboomprojecten die op basis van open oproepen zijn geselecteerd, en daar hoort informatieverstrekking bij over de bijzondere voorwaarden die gelden voor beschermde erfgoedlocaties.

Toerisme Vlaanderen organiseerde eind vorig jaar een gerichte open oproep voor meeting- en congreslocaties. Sites konden zich kandidaat stellen voor een begeleidingstraject met de bedoeling infrastructuur te ontwikkelen waarin de kwaliteiten

van erfgoed ten volle worden benut. De open oproep leverde uiteindelijk een selectie op van vijftien locaties.

Het Agentschap Onroerend Erfgoed is niet betrokken bij de selectie van die locaties, maar dat is op zich geen probleem, omdat er dan wel wordt samengewerkt en dat Onroerend Erfgoed dan optreedt in de begeleidingstrajecten.

Ervaring met vorige open oproepen leert dat de dialoog er is. Bovendien zijn een aantal van die geselecteerde locaties al ervaringsdeskundig in het omgaan met erfgoed.

De betrokken sectoren kennen ook elkaars randvoorwaarden en zijn zich ervan bewust dat ze elkaar kunnen versterken. Al in 2015 ontwikkelden Toerisme Vlaanderen en het Agentschap Onroerend Erfgoed samen de 'Inspiratiegids Toeristische Erfgoedontwikkeling', waarin alle componenten van de geslaagde kruisbestuiving worden behandeld, zowel vanuit de erfgoedhoek als vanuit de toeristische hoek. Het lijkt mij vanuit dat oogpunt niet belangrijk om daarover bijkomende afspraken te maken.

Het afwegingskader 'Publiciteit in en aan beschermd erfgoed' zal naar verwachting binnenkort, ten laatste binnen een tweetal maanden, worden gepubliceerd. Het is, net zoals de andere afwegingskaders, een publiek document, dus het zal zeker bijdragen aan een goede manier van werken.

Als facet van toeristische erfgoedontwikkeling komt het thema overigens ook al aan bod in de inspiratiegids waarover ik het zo-even had.

Toeristische erfgoedontwikkeling heeft echter ook heel veel andere facetten. Het is dus het best vooral dit brede kader in aanmerking te blijven nemen.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Ik vind het zeer positief wat u hebt gezegd, minister-president. Ik had ook niets anders verwacht dan dat het zeer goed zou worden opgevolgd en begeleid, en dat er bijzondere voorwaarden zouden worden gesteld.

Ik heb de lijst van die vijftien locaties bekeken. Het zijn inderdaad locaties die daarvoor in aanmerking komen, die al ervaring hebben. Ik vroeg me gewoon af: wat als er nu ineens een heel mooi monument wordt opengesteld? Dan doemt het beeld op van de olifant in de porseleinkast. Zo is er de ervaring van het paleis op de Meir, waarin ook meetings werden gehouden. De draagkracht van de lokalen daar was misschien niet zo groot. Het is daar niet echt op een positieve manier afgelopen.

Ook monumenten en landschappen zijn heel kwetsbaar, zeker voor allerlei vormen van publiciteit en reclame.

Dat het afwegingskader er binnen twee maanden zal zijn, is heel positief.

Ik hoef eigenlijk nergens meer voor te pleiten, want ik denk dat uw beleid het zeer goed opvolgt. Wat u vertelt, is zeer positief.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Wat de Meir betreft, hebt u een punt. Maar dat is hier al uitvoerig aan bod gekomen. Eigenlijk is Herita daarin op een bepaald moment onzorgvuldig geweest. Dat heeft eigenlijk niets te maken met dit dossier op zich. We hadden van Herita bij uitstek mogen verwachten dat ze zorgvuldig zou omspringen met dat paleis op de Meir.

Het is nu allemaal bijgesteld. We hebben opnieuw beheersovereenkomsten. Ik ga ervan uit dat Herita dat als een goede huismoeder of huisvader zal doen. Noblesse oblige. Het is de laatste van wie je zou verwachten dat er zaken fout lopen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de databank van Monumentenwacht Vlaanderen
– 1543 (2017-2018)**

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Een van de partners in het onroerenderfgoedbeleid is Monumentenwacht Vlaanderen. Veel deskundigen bieden eigenaars en gebruikers van beschermd en niet-beschermd erfgoed een deskundige ondersteuning op het vlak van onderhoud van gebouwen, interieurs, roerend, varend en zelfs archeologisch erfgoed.

Halfweg 2016 waren er 7133 bouwkundige objecten in de databank van Monumentenwacht Vlaanderen, waarvan er 4473 als monument beschermd zijn.

Monumentenwacht houdt een conditiescore bij, waarin de totale staat van de gebouwen wordt weergegeven in een vijftal categorieën. Uit het antwoord op mijn eerdere vraag van 2 september 2016 bleek dat in de databank ook 54 objecten opgenomen zijn die eigendom zijn van de Vlaamse overheid. Hiervan kregen er 38 een conditiescore. 27 ervan kregen een conditiescore van minstens 50 procent, dat wil zeggen 'meer dan matig'.

In uw antwoord gaf u ook aan dat Monumentenwacht vanaf midden 2016 geleidelijk zou overschakelen naar een nieuw rapportagesysteem, een nieuwe manier van conditiemeting. Vanaf 2017 zouden de bouwkundige rapporten stelselmatig in het nieuwe systeem worden ingevoerd. Tegen begin 2018 zouden de cijfers volgens de nieuwe conditiemeting beschikbaar zijn.

Minister, werd de implementatie van het nieuwe rapportagesysteem van Monumentenwacht intussen volledig doorgevoerd? Zijn alle bouwkundige rapporten ingevoerd in het nieuwe systeem?

Op welke manier verschilt de oude manier van rapporteren van de nieuwe?

Heeft de nieuwe werkwijze een gewijzigde score opgeleverd met betrekking tot de bouwfysische toestand van de objecten die in eigendom zijn van de Vlaamse overheid?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Van Werde, zoals u zegt, heb ik al meegedeeld dat de implementatie van het nieuwe rapportagesysteem en de nieuwe centrale MAKSbo-databank geleidelijk gebeurde. In 2017 zijn we gestart in Limburg, Vlaams-Brabant en Antwerpen. Daar werken de Monumentenwachters sinds 2017 op de nieuwe manier. In 2018 volgen West- en Oost-Vlaanderen. 2017 was dus een overgangsjaar. In dat jaar voerde Monumentenwacht in totaal 845 bouwkundige inspecties uit, waarvan 66 procent volgens de nieuwe rapportagemethode.

De databank wordt enkel gebruikt voor de nieuwe inspecties. Het is niet de bedoeling om ook de oude rapporten met terugwerkende kracht te evalueren en zo die databank aan te passen. Het actualiseren zal dus geleidelijk gebeuren, aanzien Monumentenwacht ook niet elk jaar alle goederen van alle leden inspecteert. Ik mag ervan uitgaan dat een nieuwe inspectie slaat op ongeveer 10 procent

van het totale ledenbestand per jaar. Er zal dus een nieuwe cyclus zijn waarbij, naargelang er nieuwe inspecties gebeuren, ook het nieuwe rapporteringssysteem terechtkomt in de databank.

We tonen u een paar presentaties. Het nieuwe rapportagesysteem uniformiseert de manier van inspecteren en garandeert een centrale registratie. Door de de-centrale werking van Monumentenwacht was dat heel lang niet evident. Check-lists zijn nu eenvormiger en de terminologie is dat ook. U ziet nu bijvoorbeeld een presentatie van de conditie van het hele gebouw. Daarin zal er op een uniforme wijze worden gerapporteerd. U ziet het gehele gebouw, dan ziet u het dak, water en afvoer. Normaal gezien moet er ook – ik weet niet of het kan verspringen – een volgend onderdeelje bijstaan.

Tot vorig jaar waren er vier vaste componenten: buitenwerk, dakbedekkingen, dakstructuur en afvoer, die op een vierledige schaal van goed tot zeer slecht gequoteerd werden. Op basis daarvan berekende Monumentenwacht een procentuele totaalscore. Dit percentage kwam terecht in de jaarstatistieken, maar werd bijvoorbeeld niet meegedeeld aan de abonnee.

In functie van de nieuwe manier van werken is de scoreberekening verfijnd. Een aantal elementen worden nu meegenomen. Eén, de bouwfysische toestand. Dat is de omvattende inschatting van de staat van het erfgoed, een momentopname van de materiële conditie. Twee, het onderhoud. Deze waarde is de balans van het gebeurde onderhoud: hoe wordt het gebouw onderhouden, hoe nauw wordt het opgevolgd? Drie, wat zijn de risico's van verschillende aard? Het gaat dan bijvoorbeeld over klimatologische, bouwtechnische risico's, de ouderdom, geologische en gebruiksmatige risico's.

De klanten worden op de hoogte gebracht van de score. Monumentenwacht informeert de klant veel beter zodat die gepaste maatregelen kan nemen. Voorheen werd er enkel een score doorgegeven: goed, matig of slecht. U ziet daar een aantal voorbeelden. Misschien kunt u ze mee volgen. In dat adviezenrapport staat bijvoorbeeld voor één bepaald pand: op te volgen door Monumentenwacht. Dat is wat Monumentenwacht zelf moet doen. Als u verder scrollt, zult u de aanbevelingen voor de eigenaar zien. Kijk, dat is allemaal voor Monumentenwacht, met betrekking tot de draagstructuur en de overspanning, wat de huidige toestand is, toelichting van het advies enzovoort. Dan komen we bij periodiek onderhoud: dakbedekking, natuurleien enzovoort.

Voor zover ik kan lezen, vragen natuurleien om onderhoud. Iedereen kan gedetailleerd zien wat hiermee moet gebeuren. Het is een totaal andere aanpak dan voordien. Ook de dakkapellen worden gedetailleerd in beeld gebracht, met een beschrijving van de toestand en van wat ermee moet gebeuren. Het is een gedetailleerdere aanpak die tot een verfijnde objectconditiescore zal leiden.

Mevrouw Van Werde, u vroeg hoe het zit met de bouwfysische toestand van de objecten die eigendom zijn van de Vlaamse overheid. Daar hebben we nog geen zicht op. Tot nu toe zijn in het nieuwe systeem te weinig gebouwen van de Vlaamse overheid onderzocht om nu al een antwoord op die vraag te kunnen geven. Het zal gradueel gebeuren. U mag ervan uitgaan dat jaarlijks 10 procent meer nieuwe inspecties zullen gebeuren.

Het systeem wordt geleidelijk uitgerold, maar de uniforme werkwijze is belangrijk. In heel Vlaanderen worden dezelfde criteria gehanteerd en wordt de score op dezelfde wijze toebedeeld. De aanbevelingen zijn veel gedetailleerder en bovendien wordt de rapportering aan de eigenaar bezorgd. Dit zal natuurlijk leiden tot meer sensibilisering en verantwoordelijkheid. Het zal voor de eigenaar vooral veel duidelijker zijn wat hij precies moet doen als hij als een goede huisvader wil optreden.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, ik dank u in eerste instantie voor de prachtige illustratie wat er tegenwoordig allemaal gebeurt. Dat is zeer positief. In een ideale situatie zou er voor al die bijna 12.000 beschermde monumenten in Vlaanderen een dergelijk prachtig rapport zijn, maar dat is natuurlijk ijdele hoop. Er wordt niet retroactief gewerkt en het zou een onmogelijke opdracht zijn.

U hebt over het goed huisvaderschap gesproken. Het is natuurlijk zeer belangrijk dat een goede huisvader over de erfgoedwaarde van zijn monument waakt. Mijn fractie steunt dan ook alle initiatieven die dat goed huisvaderschap kunnen belonen. Volgens ons staat in de conceptnota van 14 juli 2017 een goed voorstel. Het zou een goede zaak zijn te komen tot een aanvullende premie van 10 procent voor het regelmatig onderhoud en het dagelijks beheer van erfgoed waarin wordt geïnvesteerd.

De vraag is natuurlijk op welke wijze dit goed beheer kan worden geobjectiveerd. Naar aanleiding van het ontwerp van decreet betreffende de gebouwenpas heeft de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening (SARO) in haar rapport een voorstel opgenomen dat me interessant lijkt. De SARO stelt voor de digitale gebouwenpas aan te vullen met gegevens over erfgoedbescherming, beheersplannen en onderhoudsrapporten. Denkt u dat er een mogelijkheid bestaat om door te gaan op dat denkspoor in verband met een gebouwen- of monumentenpas?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Van Werde, we kunnen dit eens bekijken. U weet dat we hebben ingevoerd dat een eigenaar voor goed eigenaarschap 10 procent meer kan krijgen. Hij moet aantonen dat hij het monument tijdens die periode zorgvuldig heeft onderhouden en goed heeft hersteld waar dat nodig was. Er staat expliciet vermeld dat hij dit onder meer kan door te bewijzen dat hij met Monumentenwacht heeft samengewerkt en de aanbevelingen heeft opgevolgd. Het hoeft niet exclusief Monumentenwacht te zijn, hij kan dit ook op een andere manier aantonen. We verplichten niemand om zich bij Monumentenwacht aan te sluiten.

Ik deel uw hoop of wens. Het zou een goede zaak zijn indien voor alle monumenten in Vlaanderen met Monumentenwacht zou worden samengewerkt, maar we verplichten daar niemand toe. Met de nieuwe subsidiewijze geven we wel een positieve incentive. Indien iemand dit kan aantonen, kan hij 10 procent meer krijgen. Hij kan dit onder meer aantonen door te bewijzen dat hij met Monumentenwacht heeft samengewerkt. Dat is een incentive. Het mag echter ook op andere manieren. Als eigenaar van een monument is hij niet verplicht lid van Monumentenwacht te worden.

We kunnen hier even over nadenken, maar het zou een groot en omvattend werk zijn al die monumenten in kaart te brengen. Wat we nu hebben gedaan, is een zeer goede stap en een positieve stimulans om monumenten goed te onderhouden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over innovatieve modellen voor erfgoedbeheer via herontwikkeling – 1545 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Voorzitter, 2018 is het Europees Erfgoedjaar. Een van de specifieke doelstellingen is de ontwikkeling van innovatieve beheermodellen voor en burgerparticipatie bij erfgoed. Dit is nu ook net een van de doelstellingen van het URBACT INT-HERIT-project, waar de intergemeentelijke onroerenderfgoed-dienst (IOED) Leiedal, samen met zeven andere Europese regio's, aan meewerkt. De gemeenschappelijke doelstelling bestaat erin ons erfgoed nieuw leven in te blazen.

Het INT-HERIT-project wil door middel van duurzame strategieën innovatieve modellen implementeren op het vlak van erfgoedbeheer. Leiedal ziet bovendien terecht een belangrijke rol weggelegd voor erfgoedbeheer als hefboom voor ruimtelijke planning. Bouwkundig erfgoed blijft vandaag nog al te vaak leegstaan. Net door deze gebouwen een nieuwe functie in een hedendaagse context te geven, kunnen we vermijden dat we nieuwe ruimte moeten aansnijden om in onze behoeften te voldoen.

Op Valentijn 2018 heeft Leiedal in het Vlasmuseum een debat over het thema 'Behoud door herontwikkeling' georganiseerd. Het erfgoedbeheer mag geen statisch gegeven zijn. Diverse sprekers en invalshoeken zijn toen aan bod gekomen. Het Agentschap Onroerend Erfgoed was ook aanwezig.

Minister, wat is de rol van het Agentschap Onroerend Erfgoed in het URBACT INT-HERIT-project? Welke criteria of succesfactoren spelen volgens u een rol in het behoud van erfgoed door herontwikkeling? Op welke wijze kan onroerend erfgoed volgens u een rol spelen in een duurzaam ruimtelijk beleid en in de uitvoering van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV)? Ondersteunt of begeleidt het Agentschap Onroerend Erfgoed projecten en initiatiefnemers inzake innovatieve erfgoedbeheermodellen? Zo ja, op welke wijze gebeurt dit?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Het URBACT-programma biedt steden de mogelijkheid van elkaar te leren en operationele instrumenten te ontwikkelen voor het implementatieproces van lokale strategieën. Het INT-HERIT-netwerk brengt acht kleine en middelgrote Europese steden samen, met als gemeenschappelijk doel de revitalisering van het lokaal cultureel erfgoed. Het Agentschap Onroerend Erfgoed maakt geen deel uit van dit netwerk en is geen partner van het URBACT-project.

De intercommunale Leiedal maakt deel uit van het INT-HERIT-netwerk en neemt deel aan de URBACT-projecten. Als onderdeel van het netwerk heeft Leiedal een debat georganiseerd over het thema 'Behoud door herontwikkeling'. Het agentschap was tijdens dit debat vertegenwoordigd. Het debat stond ook open voor het ruime publiek en kon live op Facebook worden gevolgd. Voor zover ik weet, is er verder niets gepland. Leiedal werkt mee aan dit project en de focus ligt op de herontwikkeling van de Transfosite in Zwevegem. Mijn agentschap volgt dit project beheersmatig op.

De aanwezigheid van onroerend erfgoed heeft onmiskenbaar een positieve invloed op de ruimtelijke kwaliteit en op de kwaliteit van de leefomgeving. Ik verwijs hiervoor een beetje naar de daarstraks gestelde vraag om uitleg over de band tussen erfgoed en omgeving. Dit effect moet worden aangewend als een motor voor nieuwe ontwikkelingen. Enerzijds worden door de aanwezigheid van erfgoed ontwikkelingen in gang gezet, anderzijds schakelt het voorradige erfgoed zich in binnen de nieuwe ontwikkelingen. Het effectieve gebruik en hergebruik van het beschermd erfgoed is hierbij een absolute prioriteit. De herontwikkeling en het effectief gebruik van erfgoed verzekeren het behoud ervan op lange termijn.

Of een herontwikkeling een succes wordt, hangt af van een aantal factoren. Om te beginnen, moet de herontwikkeling gebeuren met het nodige respect voor de aanwezige erfgoedwaarde. Er moet voldoende kennis over de erfgoedwaarde zijn,

maar ook over de specifieke noden van het nieuw gebruik, over de hieraan gekoppelde normen, over de belangen van de ruimere betrokkenen en over de financiële haalbaarheid van de ontwikkelingsplannen. Soms moeten hiervoor zeer complexe oefeningen en studies worden gemaakt. De Vlaamse Erfgoedkluis helpt onder meer mee aan oplossingen voor de meest moeilijke klussen op dat vlak. Het is niet altijd evident om erfgoed met respect voor de erfgoedwaarde op een financieel haalbare wijze te ontwikkelen. Er moet een goed overlegteam zijn. De bevoegde consultants en medewerkers van het agentschap moeten hier van meet af aan worden betrokken.

Ik geef enkele voorbeelden van initiatieven waarbij het agentschap is betrokken. Er zijn de Meesterproef Erfgoed en Herbestemming, het leertraject voor het gebruik, hergebruik en herbestemming van beschermde kerken, het Projectbureau Herbestemming Kerken, de projectportfolio onroerend erfgoed die vele prachtige herbestemmingsprojecten in de kijker zet, enzovoorts.

Erfgoed is wezenlijk duurzaam bij uitstek: het gaat zuinig om met materialen en hulpbronnen en met ruimte, het doorstaat al jaren en vaak eeuwen de veranderingen des tijds, het kan worden aangepast aan nieuwe comfort- en kwaliteitsvereisten zoals het energiezuinig maken van dit patrimonium. Onroerend erfgoed speelt dus een belangrijke rol in een duurzaam ruimtelijk beleid en bij de uitvoering van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

Het belang van onroerend erfgoed voor de ruimtelijke kwaliteit wordt in het beleidsplan onderschreven in twee van de tien kernkwaliteiten: nastreven van herkenbaarheid, leesbaarheid en visuele aantrekkelijkheid van de leefomgeving en de ontwikkeling van de ruimte, inzetten op een sterke identiteit door voort te bouwen op de cultuurhistorische waarden, door de ruimte in te richten met respect voor het onroerend erfgoed en de karakteristieken van het landschap.

In mijn beleidsnota stelde ik al onder strategische doelstelling 5 dat de zorg voor onroerend erfgoed een positieve bijdrage levert aan de duurzame ontwikkeling van de leefomgeving. We moeten dat effect blijven aanwenden als motor voor nieuwe ontwikkelingen.

Steeds meer zullen lokale besturen moeten bekijken hoe er binnen beschermde bebouwde kernen met verdichting en aansnijding van open ruimte kan worden omgegaan. Ik ben ervan overtuigd dat onroerend erfgoed een sturende en kwaliteitsvolle rol kan spelen in dit vraagstuk. Daarom start mijn administratie met de opmaak van een afwegingskader: 'Toekomstperspectieven voor open ruimte in beschermde bebouwde kernen'.

Mijn administratie organiseert dit jaar een debat over hoe erfgoed kan bijdragen aan de kwaliteitsvolle ontwikkeling van onze omgeving. Dit debat zal passen in een colloquium, waarbij na enkele toelichtingen een debat volgt. Dit debat zal enerzijds de uitdagingen in het ruimtelijk beleid en de doelstellingen van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen aangrijpen om een meer geïntegreerde aanpak voor een kwaliteitsvolle ontwikkeling van het landschap tot stand te brengen. Aan de andere kant zal het reflecteren over het instrumentarium dat hiervoor kan worden ingezet. Met de verschillende partners zal nagedacht worden hoe een transversaal landschapsbeleid, in de geest van de Europese Landschapsconventie, in Vlaanderen kan worden gerealiseerd.

Het agentschap Onroerend Erfgoed ondersteunt en begeleidt projecten en initiatiefnemers vanuit een adviserende, coachende en begeleidende rol en ook via subsidies en premies.

Mijn administratie heeft eigen beheersondersteunende instrumenten ontwikkeld zoals onder meer: het geoportaal, de volledig gedigitaliseerde beschermingsdatabank,

de beheersplannen en de onroerenderfgoedrichtplannen. De rondetafel 'Technologische innovatie in Onroerend Erfgoedzorg' in 2011 leidde tot een aantal aanbevelingen, waarmee het agentschap aan de slag is gegaan.

Het agentschap lanceerde onderzoeken over actuele thema's zoals energiezuinige maatregelen voor beschermde monumenten met woonfunctie en de evaluatie van de sterkte van historisch bouwhout. Het agentschap gaf daarnaast de aanzet voor het opzetten van een opleiding tot gespecialiseerde energieconsulenten voor onroerend erfgoed door het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf (WTCB) in het kader van het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020. Er wordt geïnvesteerd in het organiseren van studiedagen en congressen voor erfgoedprofessionals in samenwerking met andere partners om de kwaliteit van het beheer van onroerend erfgoed te garanderen of te verbeteren en de verspreiding van innovatieve technieken te promoten.

Verder staat het agentschap open voor de medewerking in innovatieve onderzoeksprojecten met relevantie voor erfgoedbeheer van universiteiten en andere kennisinstellingen. Ten slotte is het agentschap vertegenwoordigd in de Governing Board van het JPI Cultural heritage and global change, waarin onder meer een internationale strategische onderzoeksagenda voor innovatief onderzoek in de erfgoedsector is opgemaakt.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Ik ben helemaal onder de indruk van de initiatieven die u opnoemt en van de initiatieven van het agentschap, de afwegingskaders, de debatten en wat er nog allemaal aankomt. Ik ben uiteraard een groot voorstander van het hergebruik van ons patrimonium, van gedeeltelijk gebruik en nevenbestemmingen. Heel complexe dossiers zijn dat, dat ben ik met u eens, om tot een goed einde te brengen. Daar is veel expertise voor nodig.

Ik heb al eens verwezen naar een studiedag in september 2017 over de herbestemming van ons erfgoed, waar er duidelijk voor werd gepleit om onze monumenten een nieuwe functie te geven, want erfgoed gaat niet alleen over het verleden, maar ook over het heden en de toekomst. Het lijkt mij dus een heel goed idee dat organisaties en Europese projecten daarover nadenken. Ik ben heel benieuwd naar de innovatieve beheersmodellen die daaruit zullen voortkomen, en vooral hoe die dan kunnen worden geïmplementeerd op de Vlaamse erfgoedsites.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de opvolging van het WO I-werelderfgoed-dossier bij ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) – 1612 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Jan Van Esbroeck

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Collega's, minister-president, in januari vorig jaar diende de Wereldoorlog I-stuurgroep van het agentschap Onroerend Erfgoed een dossier in om 16 Waalse en 27 Vlaamse wereldoorlogssites te laten erkennen als Werelderfgoed. Het is de International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) die over de procedure gaat. Daarom kwam vorig najaar een delegatie van ICOMOS op missie om de sites te bezoeken. Daarnaast bestudeerden enkele van hun collega's het dossier zonder terreinbezoek. Er was een gesprek om eventuele onduidelijkheden in het WO I-werelderfgoeddossier uit te klaren. Uit dat gesprek bleek

dat ICOMOS weliswaar kritisch was, maar veel appreciatie kon opbrengen voor het dossier en de voorbereiding ervan.

Met het tussentijdse evaluatierapport begin dit jaar viel echter het verdict dat het ICOMOS-panel het dossier niet van uitzonderlijke universele waarde beschouwt. Zij adviseren dan ook om de sites niet in te schrijven op de Werelderfgoedlijst.

Het ziet ernaar uit dat het panel het dossier te veel vereenzelvigd heeft met oorlogsvoering. Er zou een beweging aan de gang zijn binnen UNESCO om oorlogsgerelateerd erfgoed niet te erkennen. De reden daarvoor zou zijn dat men geen precedent wil creëren en de Werelderfgoedlijst niet wil openzetten voor ander conflict- en oorlogsgerelateerd erfgoed. We zagen een gelijklopend verhaal bij de eerdere evaluatie van de herinneringseducatie en de Last Postceremonie in Ieper voor de UNESCO-lijst van waardevol immaterieel erfgoed. Het dossier van de Belgische oorlogspers dat men wilde laten opnemen in het Memory of the World Register liep om dezelfde reden fout.

De stuurgroep besloot echter de evaluatieprocedure voort te zetten. Eind februari dienden de Vlaamse, Franse en Waalse partners hun antwoord in bij het panel. ICOMOS zal zich nu een tweede keer buigen over het dossier. De definitieve beslissing zal worden genomen op de jaarlijkse sessie van het Werelderfgoedcomité van 24 juni tot 4 juli in Bahrein. De WO I-stuurgroep zal blijven lobbyen bij ICOMOS, UNESCO en de leden van het Werelderfgoedcomité om hen van de waarde van ons WO I-erfgoed te overtuigen.

Minister-president, wat is uw inschatting van het dossier? Waar liep het fout om erkenning te krijgen van onze WO I-sites tot werelderfgoed? Het is nog niet definitief, maar het tussentijdse evaluatierapport is niet positief. Welke initiatieven zult u nemen om de sites toch tot te laten opnemen op de lijst?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik wil beklemtonen dat er nog geen beslissing is genomen met betrekking tot de erkenning. Het definitieve besluit over de nominatie zal worden genomen tijdens de jaarlijkse zitting van het Werelderfgoedcomité. De sessie van 2018 heeft plaats van 24 juni tot 4 juli in Bahrein.

Het WO I-werelderfgoeddossier is de voorbije jaren meerdere malen aan bod gekomen in deze commissie. Het definitieve dossier is op 30 januari 2017 ingediend bij het Werelderfgoedcentrum. Het is een zeer lijvig dossier van meer dan duizend pagina's. Ik wil er nog eens op wijzen dat we dat gezamenlijk gedaan hebben met Wallonië en Frankrijk, maar Vlaanderen was echt de trekker.

Dat is een omstandig en uitgewerkt dossier. Er was heel veel overleg. Er werden heel veel afspraken gemaakt, ook ter plaatse, met de gemeenten en alle betrokken belanghebbenden. Mijn dank en waardering gaat uit naar het agentschap, meer bepaald naar de persoon die dat dossier heeft getrokken.

Na een positieve controle op zijn volledigheid werd het dossier ter advies voorgelegd aan ICOMOS, het onafhankelijk wetenschappelijk adviesorgaan van het Werelderfgoedcomité. Op 24 januari 2018 heeft ICOMOS zijn tussentijdse evaluatierapport bezorgd. Het ICOMOS-panel concludeert dat ons dossier geen uitzonderlijke universele waarde vertegenwoordigt, en adviseert daarom een niet-inschrijving op de Werelderfgoedlijst. Dit strenge besluit komt tot stand op basis van voornamelijk principiële argumenten. ICOMOS hanteert, naar onze mening, een eerder eenzijdige kijk op het dossier, waarbij vooral het oorlogsgerelateerde karakter ervan wordt belicht. ICOMOS negeert, volgens ons, dat het dossier volledig in lijn ligt met de principes die aan basis lagen van de oprichting van UNESCO. Dit is geen dossier over de slagvelden van WO I, met alle mogelijk associaties met oorlog,

geweld, triomfalisme... Het is een dossier dat gericht is op de begraafplaatsen en herdenkingssites van WO I, op vrede, waarden, individuen, verzoening...

De uitzonderlijke universele waarde kan worden samengevat in één groot kenmerk: voor het eerst in de geschiedenis werd op een nieuwe manier omgegaan met de dood van soldaten. Zij kregen voor het eerst in de geschiedenis een individueel graf. Dat gebeurde door toedoen van hun kameraden, de lokale bevolking en, achteraf, door de staten. Dit werd toegepast op een systematische en wederkerige manier, ongeacht afkomst, rang, nationaliteit, cultuur, sociale klasse of overtuiging van de gesneuvelden. Deze aanpak werd daarna bestendigd door de Conventie van Genève van 1929.

Wij verwijzen naar minstens drie van de tien door UNESCO geïdentificeerde criteria. Vertaald naar ons dossier zijn dit de volgende criteria.

Criterium drie. De sites zijn de getuigen van de veralgemening van een nieuwe traditie: elke soldaat gedood in de strijd wordt individueel herinnerd ongeacht rang, cultuur, klasse, overtuiging, geloof, nationaliteit... Ze zijn begraven in een individueel graf en hun naam wordt vermeld op een monument. Criterium vier. De creatie en veralgemening van een nieuwe typologie van nationale modellen van gebouwen, gebouwen en monumenten met uitzonderlijke architecturale of landschapsarchitecturale kwaliteiten. Criterium zes. Deze sites zijn het onderwerp van een blijvende en levende herinnering die is geëvolueerd tot een oproep tot vrede en verzoening die door de internationale gemeenschap wordt gedeeld via talrijke herdenkingen en bezoeken.

Het dossier lijkt het slachtoffer te worden van de beweging binnen UNESCO-kringen die vindt dat conflictgerelateerd erfgoed geen plaats heeft binnen de UNESCO-conventies. Vlaanderen is daarbij op dezelfde muur gebotst als bij de evaluatie van de 'Herinneringseducatie en de Last Post-ceremonie in Ieper' voor de UNESCO-lijst van waardevol immaterieel erfgoed en bij het dossier om de Belgische oorlogspers op te nemen in het Memory of the World Register van UNESCO.

We hebben er van bij de aanvang op gewezen dat recent conflictgerelateerd erfgoed binnen de context van de Werelderfgoedconventie een gevoelig onderwerp is. Onze vrees is jammer genoeg tot nu toe bewaarheid. ICOMOS sprak wel appreciatie uit voor het verrichte werk. Deze nominatie is een van de meest complexe Werelderfgoed dossiers die ooit werden ingediend. Er is jaren aan gewerkt. Het document telt meer dan duizend pagina's. Het is een interlandelijk dossier. We hebben Frankrijk en Wallonië zo ver gekregen dat ze hebben meegewerkt. Het dossier omvat 139 locaties in twee landen, verenigt honderden belanghebbenden, verspreid langs een 700 kilometer lange voormalige frontlinie.

Dat er bij een dossier van een dergelijke omvang en complexiteit vragen opduiken over het technische luik, het selectieproces, het ingezette beschermingsinstrumentarium of de opgezette beheersstructuur, lijkt mij logisch. Er zijn vragen gesteld. We hebben die vragen beantwoord. We hebben ook bijkomende informatie verstrekt. Ik heb het er moeilijk mee wanneer de thematiek, de uitzonderlijke universele waarde en de criteria om de uitzonderlijke universele waarde aan te tonen, in twijfel worden getrokken.

ICOMOS heeft een nogal eenzijdige visie op de nominatie aangenomen, waarbij de nadruk wordt gelegd op het oorlogskarakter van het dossier. Het is duidelijk dat hier de angst meespeelt om een precedent te scheppen en de Werelderfgoedlijst open te stellen voor ander conflictgerelateerd erfgoed. Hier echter gaat het over herdenking, vrede, verzoening en de grondprincipes die aan de basis lagen van de oprichting van UNESCO.

Samen met onze Waalse en Franse partners doen we er alles aan om de begraafplaatsen en herdenkingssites van de Eerste Wereldoorlog te laten erkennen als

Werelderfgoed. We werken dus verder aan het dossier omdat de drie partners van mening zijn dat het internationale herdenkingskarakter van deze nominatie een erkenning als Werelderfgoed verdient. Wij bewandelen daarbij een inhoudelijk en een diplomatiek spoor.

De inhoudelijke dialoog hebben we gevoerd met ICOMOS. Na ontvangst van het tussentijdse rapport hebben we aanvullende informatie bezorgd aan ICOMOS, waarbij de bezwaren en bedenkingen van ICOMOS een antwoord hebben gekregen. We hebben ook een behoorlijk lijvige inhoudelijke repliek van een honderdtal pagina's bezorgd. Het ICOMOS-panel zal een definitieve aanbeveling opstellen en bezorgen aan het Werelderfgoedcentrum. Deze aanbeveling vormt de basis voor een ontwerpbesluit dat aan het Werelderfgoedcomité wordt voorgelegd en zes weken voor de start van de jaarlijkse vergadering van het Werelderfgoedcomité openbaar wordt gemaakt. We verwachten dit rond 15 mei 2018.

Op diplomatiek vlak wordt ingezet op informatieverstrekking naar alle lidstaten van de Werelderfgoedconventie. We hebben hiervoor communicatiemiddelen uitgewerkt, zoals een folder, een managementsamenvatting en een presentatie in het Engels en het Frans. Er wordt tevens gericht contact gelegd met de 21 landen die momenteel lid zijn van het Werelderfgoedcomité. Op dit ogenblik zijn er maar twee Europese landen lid, als ik het goed heb. Dat gaat met een beurtrol. We nemen contact op met al die landen. Alle UNESCO-ambassadeurs zijn vertegenwoordigd in Parijs. Ze werden uitgenodigd op een infosessie. Ze krijgen alle informatie.

Er was op 21 maart 2018 in Parijs een toelichting over ons WO I-Werelderfgoed dossier. Er waren ongeveer veertig UNESCO-lidstaten aanwezig, waaronder zes comitéleden, vaak op het niveau van de ambassadeur. Dit was een groot succes. De respons was positief, maar iedereen beseft daar dat we ons in een moeilijke positie bevinden gelet op de negatieve tussentijdse evaluatie van ICOMOS. Er werd heel veel appreciatie geuit voor het dossier en voor de open communicatie over het dossier.

Het definitieve besluit over de nominatie komt er in de zomer tijdens de jaarlijkse zitting van het Werelderfgoedcomité. Het Werelderfgoedcomité volgt niet altijd de definitieve aanbeveling van ICOMOS. Een aanbeveling om niet in te schrijven is echter nog nooit gewijzigd in een positieve beslissing tot inschrijving. Als we dit verkrijgen, zal het dus een precedent zijn. Als ICOMOS bij zijn standpunt blijft, zou het een primeur zijn indien we erin zouden slagen om tot een positieve beslissing te komen.

Het is niet de eerste keer dat in het Werelderfgoedcomité een debat wordt gevoerd over conflictgerelateerd erfgoed.

Ik wijs op de verhitte discussies die in 1979 voorafgingen aan het inschrijven van het concentratiekamp van Auschwitz en in 1996 van de ruïnes van Hiroshima. Uiteindelijk zijn die wel opgenomen in de Werelderfgoedlijst. We hebben alles gedaan wat in onze mogelijkheden lag en we hebben een zeer goed dossier opgesteld. We krijgen daar alle lof voor. We hebben ICOMOS ook een omstandig antwoord gegeven en we hebben een diplomatiek offensief gedaan. Finaal zal het nu afhangen van de tweede aanbeveling die ICOMOS zal doen. Als die positief is, hebben we een goede basis. Als die negatief blijft, is het een dubbeltje op zijn kant of het tot een erkenning zal komen.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Het definitieve besluit mogen we pas verwachten in juni of juli van dit jaar, maar als het tussentijds advies niet positief is, stemt me dat ongerust over het definitieve besluit. Ik mag wellicht voor alle partijen spreken als ik zeg dat die sites van groot

belang zijn voor de herinneringseducatie en de vredeseducatie en om Vlaanderen als vredesregio op de kaart te blijven zetten. U zei eerder al, naar ik meen in een antwoord op een actuele vraag van mevrouw Van Werde, dat het toch zeer moeilijk zou zijn omdat militaire begraafplaatsen nog nooit zijn opgenomen op de werelderfgoedlijst. Daarom zou het best wel moeilijk zijn om dat klaar te spelen.

Hebt u, na uw diplomatieke contacten, al meer zicht op de vraag of dit intussen toch aan het keren is? In het jaar dat we de honderdste verjaardag van het einde van WO I gedenken, is het een belangrijk signaal dat die sites worden erkend als werelderfgoed en dat we op die manier ook na 2018, kunnen verzekeren dat die sites blijvend kunnen worden ontsloten voor het grote publiek. Zo kunnen ze blijven dienen als middel voor herinneringseducatie en vredeseducatie.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

Herman De Croo (Open Vld): Minister-president, ik dank u voor uw uitgebreid antwoord en voor de verlichtingsbenadering die ik erin terugvond. In Wallonië en in Vlaanderen zijn er 43 sites. Er zijn er ook een groot aantal in Noord-Frankrijk. Er is een mogelijkheid om samen te werken met de Franse autoriteiten, dat blijkt uit uw antwoord. UNESCO wordt geleid vanuit de Franse hoofdstad en we hebben daar toch wat contacten.

Wat mij een beetje stoort, is dat er een principiële standpunt wordt ingenomen, niet naar de inhoud maar vooral met betrekking tot de oorzaak die aan de basis ligt van het feit dat deze resten van WO I als erfgoed worden beschouwd. Misschien moet men dat nauwkeuriger omschrijven, zodat men later niet in een situatie terechtkomt, die men met betrekking tot andere, geografisch beperkte, conflicten de laatste jaren heeft gezien.

Kortom, u hebt een uitstekend antwoord gegeven en ik hoop dat u in uw opzet zal slagen, mede dankzij de samenwerking met Frankrijk, dat meer sites telt dan de 43 sites in ons land.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister-president, ik dank u. Ik heb een zeer ambigu gevoel over deze situatie. De vraag van mevrouw Soens bevindt zich op een interessant raakvlak van erfgoedzorg en oorlogsherinnering. Net daardoor ligt het misschien zo moeilijk.

Als we de analyse zouden maken van het werelderfgoed dat vandaag wel erkend is, zullen we veel sites terugvinden die wel degelijk verband houden met oorlog, met kolonisering of met geweld in de geschiedenis. Heel veel beschermd erfgoed is een resultante van onrechtvaardige praktijken. Hoeveel grootse kerken in de wereld zijn er niet gebouwd in onmenselijke omstandigheden? Als je de ethiek die achter de situatie zit mee in rekening brengt in de beoordeling, komen we op zeer glad ijs. Mijn vertrouwen in UNESCO krijgt een flinke deuk als dit zo door gaat. Dan vind ik dat het een sterk gepolitiseerde beoordeling lijkt te worden, die niet vertrekt van de situatie zoals ze is, en zoals wij de bescherming in Vlaanderen en in Noord-Frankrijk als middel voor educatie hanteren. Dat is immers een doelstelling die perfect in harmonie is met de doelstelling van UNESCO zelf. Dat is volgens mij nog het meest bevreemdend. De hele vredesgedachte is immers één van de bouwstenen van UNESCO. Mochten we nu nog de slagvelden willen beschermen, zou het al een moeilijkere kwestie zijn, maar zo is het niet.

Minister-president, ik heb een bijkomende vraag, waar u misschien om allerlei redenen niet op zult kunnen antwoorden. Welke echte motieven, behalve het vermijden van conflictzones en 'conflictgerelateerd' erfgoed, zitten daarachter? Ik kan me niet van de indruk ontdoen dat het andere motieven zijn dan die welke

uitgesproken worden. Ik hoop dat de keuzes niet bepaald worden door een internationaal politiek systeem.

Ik sluit me helemaal aan bij wat de heer De Croo heeft gezegd. We moeten in dezen de diplomatieke relaties van Vlaanderen en van België, gelet op de bicommunautaire aanpak van dit dossier, maximaal aanspreken om de misinterpretatie, waarvan ICOMOS in dit dossier blijkt geeft, te bestrijden. Ik zou het gruwelijk vinden dat de meest symbolische overblijfselen van een oorlog, die op zich een sterke vredesgedachte uitstralen, niet voor die erkenning in aanmerking komen.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, u hebt uitvoerig geschetst hoe complex dit dossier is. U hebt terecht de verschillende argumenten aangevoerd waarom we dit erfgoed als werelderfgoed moeten beschouwen. Dit dossier overstijgt Vlaanderen omdat het gaat over iets wat 100 jaar geleden de wereld in vuur en vlam zette. Laten we hopen dat de uiteindelijke beslissing positief is. Als dat niet zo zou zijn zal het alvast niet liggen aan de inzet van de minister-president. Die is groot, waarvoor dank.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik dank mevrouw Soens en alle commissieleden. Al jarenlang delen we dezelfde visie over dit dossier. We vinden het belangrijk om dit als werelderfgoed erkend te zien. We hebben daar enorm zware inspanningen voor gedaan. Ik heb het agentschap bedankt voor dit kolossale werk. Het eigenaardige is hier dat we pluimen krijgen voor de manier waarop het dossier is opgebouwd, de techniciteit, de historiciteit, de inbedding en het uitzonderlijk karakter, maar dat je dan botst op een negatief advies. Ik herhaal dat het een advies is en ik mag hopen dat het niet gepolitiseerd is.

Ik heb dit ook al vroeger gezegd, de vrees speelt mee dat het beschouwd wordt als een precedent, als het gaat om slagvelden in Vietnam, of om de Killing Fields in Cambodja, of de genocide in Rwanda. Dit is hier niet aan de orde, het gaat om oorlogskerkhoven en een drietal monumenten. Het gaat om herinnering en herinneringseducatie die zeer belangrijk is voor jonge mensen. We zien tot vandaag, 100 jaar na WO I, dat vanuit heel de wereld, en in het bijzonder vanuit de Commonwealth-landen, mensen van de derde of vierde generatie daar naartoe komen om te herdenken.

We zien daar uitzonderlijk ontroerende plechtigheden. De Menenpoort is een van de voorstellen die hierin vervat zitten, wereldwijd bekend met meer dan 50.000 namen van gevallen die geen graf hebben gekregen, waar elke avond de Last Post wordt gespeeld, waar vertegenwoordigers van de landen wereldwijd naartoe komen. Ook dit heeft absoluut niets te maken met oorlog onder de aandacht brengen, het verheerlijken van geweld of wat dan ook. Het omgekeerde is waar. Dat hebben we ook opgenomen in de repliek, naast de technische opmerkingen.

Ik herhaal dat de eindbeslissing niet bij ICOMOS ligt, maar bij de 21 landen. Het nadeel is een beetje dat een aantal van de landen die nu lid zijn van het Werelderfgoedcomité er minder affiniteit mee hebben. Ik som ze even voor u op. Angola is daarbij. Gelukkig is Australië daarbij, dat een zeer grote betrokkenheid heeft en een groot voorstander is. Verder zijn er Azerbeidzjan, Bahrein, Bosnië-Herzegovina, Brazilië, Burkina Faso, China, Cuba, Guatemala, Hongarije, Indonesië, Kirgizië, Koeweit, Noorwegen, Oeganda, Saint Kitts en Nevis, dat is een deel van Brits West-Indië, Spanje, Tanzania, Tunesië en Zimbabwe. Toen we onze vergadering georganiseerd hadden, hadden we wel het voordeel dat de rapporteur, namelijk Hongarije, aanwezig was en ook drie vicevoorzitters, namelijk China, Brazilië en Spanje. Zij waren aanwezig op het moment dat we de 40 ambassadeurs bijeengeroepen hebben.

Diplomatiek laten we niet af. Bij elke ontmoeting die ik heb, breng ik het te berde. Ik hoop dat ook een aantal mensen onder u daarvoor eventueel initiatieven kunnen nemen. Ik bezorg de lijst van de leden aan de commissiesecretaris om aan u rond te delen. Je kunt de bilaterale ambassadeurs hier aanspreken maar die kennen dat dossier eigenlijk niet, het zijn de UNESCO-ambassadeurs die dat dossier opvolgen en daarbij betrokken zijn.

Collega Soens, u vreest dat er geen openstelling meer zou zijn. Daar is geen vrees voor. Ik heb het misschien een beetje verkeerd begrepen. Die sites blijven in alle geval wat ze zijn. We investeren daar ook volop in. Ik heb ook een beheersovereenkomst, een meerjarenovereenkomst, met de Commonwealth om die sites goed te restaureren en te onderhouden. De meeste zijn immers 'Commonwealth cemeteries'.

Collega De Croo, ook Frankrijk blijft zich hiervoor inzetten. De Franse vertegenwoordiger was daar ook aanwezig en heeft ook een lans gebroken voor het dossier. Ik zal zeker niet beweren dat ICOMOS politiek geïnspireerd werd. Ik denk dat het gewoon te maken heeft met wat ik hier gezegd heb, namelijk de precedentswaarde. Maar dan vind ik toch dat ze de essentie van ons dossier en wat we beklemtonen eigenlijk negeren omdat we precies wel die andere klemtoon leggen. Het is een beetje irrationeel want het zijn experts, het zijn wetenschappers die moeten kijken naar het uitzonderlijk universele karakter. Die kerkhoven zijn uitzonderlijk. Ik heb u gezegd dat het de eerste keer in de geschiedenis is. Bovendien heeft de Conventie van Genève dat overgenomen, 11 jaar later in 1929. Men zegt dat elke gevallen een graf en een naamvermelding verdient. In dat opzicht kun je zeker zeggen dat het uitzonderlijk en universeel van karakter is. Maar goed, ik moet dit gremium niet overtuigen, iedereen deelt die mening, we staan er allemaal achter. Het zou goed zijn mochten sommigen onder u bij ontmoetingen contacten kunnen leggen. Ik zal de lijst aan de secretaris geven.

Het is dus in principe rond 15 mei. Het kan zijn dat er al een samenkost geweest is. We weten dat niet, daar hebben we geen zicht op. We verwachten het advies rond 15 mei, maar dat is niet de eindbeslissing: die wordt in Bahrein genomen door de vertegenwoordigers van de landen. ICOMOS beslist niet. Ik herhaal: als ICOMOS negatief adviseert, zou het echt een primeur zijn als er toch een positieve beslissing zou komen.

De voorzitter: De lijst wordt gekopieerd en zal u zo dadelijk bezorgd worden.

Mevrouw Soens heeft het woord

Tine Soens (sp.a): Het zou wel heel erg cynisch zijn als het niet goedgekeurd geraakt, want in de missie van UNESCO staat dat oorlog begint in de hoofden van mensen, maar ook dat vrede begint in de hoofden van mensen. Het zou dus eigenlijk net tegen hun missie ingaan als ze dit dossier toch niet zouden opnemen als werelderfgoed.

In verband met het nemen van initiatieven, zou het misschien niet slecht zijn om gezamenlijk met deze commissie vrij snel een initiatief te nemen om onze contacten bij UNESCO aan te spreken. Misschien kan dat het best gezamenlijk vanuit het parlement gebeuren in plaats van individueel, maar dat laat ik uiteraard over aan de commissie.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik zal misschien eerst contact opnemen met Dries Willems, onze vertegenwoordiger bij UNESCO, met de vraag of hij dat opportuun vindt en welke weg de beste is. U doet dan nog wat u wilt, maar dat is misschien beter.

De voorzitter: Gezien het onderwerp ga ik tegen alle reglementen in. Ik hoop dat ik van de vaste voorzitter van de commissie niet naar mijn voeten zal krijgen, maar collega Daems had nog even het woord gevraagd.

Rik Daems (Open Vld): Excuus dat ik wat later ben, maar ik was op het afscheidsdiner van de Chinese ambassadeur. U vraagt zich nu af wat dat daarmee te maken heeft. Ter informatie van de commissie: ambassadeur Xing wordt Deputy Director-General van UNESCO. Daarom haal ik het even aan. Ik heb hem vanmiddag aangesproken. Ik heb persoonlijk een goede band met de betrokkene. Er is ook een nieuwe directeur-generaal. Ik denk dat we in de nabije toekomst zeker op die persoon kunnen rekenen via een toch wel geprivilegieerde relatie. Ik wil dit gewoon even in de rand meedelen omdat het toevallig met UNESCO te maken heeft. Het is echt wel een interessant contact, waar we waarschijnlijk in de nabije maanden nog eens een kleine verplaatsing naar zouden kunnen doen. We hebben nogal wat centen en Cultuur heeft wat centen. Aangezien het over cultuur gaat, zou dat misschien te overwegen zijn. Ik zeg dit gewoon even om me te verontschuldigen dat ik wat later ben en de reden daarvoor te geven, maar er is toch een band met de commissie aangezien de betrokkene adjunct directeur-generaal van UNESCO wordt met ingang van mei. Dat is vrij snel. Ziedaar, dienstdoend voorzitter, die daarvoor geen ruzie krijgt van zijn effectieve voorzitter.

De voorzitter: Dank u voor deze waardevolle aanvulling.

De vraag om uitleg is afgehandeld.